

BACHELOROPPGAVE

Hvilke holdninger har de voksne i barnehagen til risikofylt lek? Og tenker førskolelærere det samme som assistenter?

Hovedmodell

Fordypning: Fysisk fostring

Emnekode: BAC-H002

Veileder fordypning: Olav Bjarne Lyseklett

Veileder pedagogikk: Trude Kristiansen

Av

Sigrid Pettersen Haave

Kandidatnummer: 204

Dronning Mauds Minne Høgskole

Trondheim, april 2014

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning	3
Kapittel 2 Teori.....	4
2.1 Hva er lek?.....	4
2.2 Risikofylt lek og dens betydning.....	5
2.2.1 Hva er risikofylt lek?	5
2.2.2 Den risikofylte lekens seks kategorier	6
2.2.3 Betydningen av risikofylt lek	7
2.3 Personalets rolle.....	7
2.4 Friluftsliv – og naturbarnehage.....	9
2.5 Sikkerhet i barnehagen	10
Kapittel 3 Metode	12
3.1 Hva er metode?.....	12
3.2 Min metode.....	12
3.2.1: Design.....	12
3.2.2: Utvalg	13
3.2.3: Apperatur	13
3.2.4: Prosedyre	13
3.3 Etske retningslinjer.....	15
3.4 Metodekritikk.....	15
3.5 Vurdering av metode	16
Kapittel 4 Resultat	17
4.1 Personalets forståelse av risikofylt lek.....	17
4.2 Forskjell mellom førskolelærere og assistenter	18
4.3 "Vanlig" barnehage versus Friluftsliv/naturbarnehage	19
Kapittel 5 Drøfting.....	21
5.1 Personalets forståelse av begrepet risikofylt lek	21
5.2 Hvilken betydning har den risikofylte leken?	22
5.3 Hva får barna lov til når det gjelder risikofylte aktiviteter?	22
5.4 Friluftsliv- naturbarnehage kontra en ordinær barnehage.....	24
5.5 Sikkerhet i barnehagen	25

Kapittel 6 Avslutning	27
Kapittel 7 Referanseliste	28
Vedlegg 1 Intervjuguide	30

Kapittel 1 Innledning

Når det ble tid for å skrive en bacheloroppgave falt valget av tema på risikofylt lek. Risikofylt lek har vært et av temaene som har truffet hjertet og interessert meg fra første forelesning om emnet. Interessen ble deretter trigget mer i praksis på småbarnsavdeling. Jeg merket at jeg ble litt nervøs da en ettåring klatret opp i et klatrestativ. Klatrestativet har to platå med store hull i veggene, som er store nok til at barnet kan fallet ut med hodet først (i alle fall 1 – 1 ½ m ned). Jeg kjente at jeg ble litt usikker på hva jeg skulle gjøre i forhold til min egen komfortgrense. Jeg vil jo at barna skal få leke med det de ønsker, men tør jeg å ta sjansen på alt? Resultatet her ble at jeg var tilstede helt til barnet gikk ned fra klatrestativet. Da fikk barnet lekt med litt spenning, og jeg var komfortabel med situasjonen. Jeg er av den oppfatning at barn søker risiko fordi det er spennende, det gir gode bevegelsesmuligheter, det er ”skummeltartig” og de voksne setter begrensninger på hva som er lov og ikke. Hva er vel ikke mer spennende enn å være på grensen mellom det som er lov og ikke? Jeg ønsker å finne ut om og hva de andre voksne i barnehagen tenker på rundt dette med risikofylt lek. Problemstillingen min ble som resultat av dette; ”Hvilke holdninger har de voksne i barnehagen til risikofylt lek? Og tenker førskolelærere det samme som assistenter?” I tillegg til problemstillingen min har jeg et forskningsspørsmål. Er det noen forskjeller mellom hva de voksne i en ordinær barnehage tenker om risikofylt lek kontra de voksne i en friluftsbarnhage?

Risikofylt lek er aktuelt å prate om i barnehagen i dag. I rammeplanen (2011) står det at ”Barnehagen skal ha arealer og utstyr nok til lek og varierte aktiviteter som fremmer bevegelsesglede, gir allsidig bevegelseserfaring, sanseerfaring og mulighet for læring og mestring” (KD, 2011, s. 22). Personalet i en barnehage vil ha en stor betydning på hva barna får lov til å gjøre. Det er de som bestemmer. Dette betyr at personalet i en barnehage bør legge til rette for at barna får mulighet til å teste ut sine grenser på en trygg måte. Jeg tror det viktigste blir å være en tilstedeværende voksen istedenfor å være overbeskyttende overfor barna. Det blir spennende og se hvilke holdninger de voksne har i barnehagen i dag.

For å finne svar på problemstillingen har jeg valgt kvalitativ metode. Gjennom intervjuet fikk jeg et innblikk i hva intervjuobjektene mente om risikofylt lek. For å presentere disse funnene har jeg valgt å dele opp oppgaven i kapitlene teori, metode, resultat og drøfting. I teoridelen belyser jeg relevant teori om risikofylt lek i forhold til problemstillingen min. I metodekapittelet presenterer jeg mitt valg av metode. Resultatene kommer i et eget kapittel, før jeg til slutt drøfter mitt resultat i lys av teorien som står i teorikapittelet og egne tanker.

Kapittel 2 Teori

I dette kapittelet skal jeg beskrive aktuell teori i forhold til problemstillingen min. Jeg begynner med å forklare hva lek er før jeg kommer inn på risikofylt lek og dens betydning. Tilslutt tar jeg for meg personalets rolle, friluftsliv – og naturbarnehagen og sikkerhet i barnehagen.

2.1 Hva er lek?

Det er veldig vanskelig å beskrive lek med en konkret definisjon. Lek er barns typiske væremåte og har en sentral plass i hverdagen. ”Leken er et allment menneskelig fenomen der barn har høy kompetanse og engasjement” (KD, 2011, s. 32). I leken er det barna som bestemmer. Når barn leker havner de på en helt annen planet enn virkeligheten og late-som-lekene oppstår. På denne planeten kan alt skje. Livløse objekter får liv og barna kan gå inn i akkurat den rollen de måtte ønske. I lekens verden kan alt forvandles og brukes etter barnas behov. En blyant kan bli en tresleiv eller en tryllestav, en boks kan bli et skip eller en stein og ei hylle kan bli en snøhule eller en seng. Leken har for barn en altoppslukende kraft (Ruud 2010), noe som betyr at barna kan bli totalt opphengt i noe. I leken har ikke barna noen formening om tid og vil ofte kunne oppleve at tiden går alt for fort (Olofsson, 1993, s. 22-23).

For barn er lek en aktivitet der de selv har god kontroll. Barna velger selv hvilke roller de vil ha, hva som skal skje og hvor de skal leke. Allikevel henger lek nøye sammen med læring, da det er i lek barna lærer mest. Barn som har blitt spurt understreker at i motsetning til leken, så har de mindre kontroll på hva som skal skje i styrte læringssituasjoner og forbinder gjerne dette med tvang og alvor. Det betyr at de voksne i barnehagen må være flinke til å tilrettelegge for aktiviteter som gir god læring og som på samme tid er morsomt for barna. Da kan situasjonen bli svært positiv for barna. De husker mer i ettertid og bruker kanskje det de har lært på en fornuftig måte (Johansson og Samuelsson, 2009, s. 188).

Ekspertene har prøvd å dele leken inn i ulike kategorier for å kunne forklare hva lek er. Disse er; Sansemotorisk lek, rollelek, regelleker, bevegelseslek, konstruksjonslek og databasert lek. Selv om en benytter seg av disse kategoriene må en være klar over at barns lek kan endre karakter i forhold konteksten. Dette betyr at bygging med planker (konstruksjonslek) fort kan gå over i en eller annen rollelek (Lillemyr, 2011, s. 38-39).

2.2 Risikofylt lek og dens betydning

2.2.1 Hva er risikofylt lek?

Den vanligste definisjonen på risikofylt lek er at det er en fysisk lek som er utfordrende og spennende for barna. I utførelsen av denne type lek innebærer det en risiko for at barna kan skade seg hvis de mister kontrollen. I hovedsak foregår denne type lek utendørs både innenfor og utenfor barnehagens gjerde, og den utspiller seg i barnas frie lek. Når barn selv skal forklare hva risikofylt lek er forteller de gjerne at leken gjør at det kiler eller kribler i magen (Sandseter, 2011, s. 180).

Risikofylt lek er når barna balanserer på knivseggen mellom det som er artig og spennende, og det som er skummelt. Frykten for at noe skal gå galt på samme tid som de synes det er fryktelig spennende gir en slags skrekkblandet fryd. Barn liker å strekke seg litt lenger enn de egentlig tør, fordi det gir en stor mestringsfølelse når de greier det. Dette kan vi trekke likhetstegn til Csikszentmihalyis (1975) modell. I modellen synliggjør han sammenhengen mellom indre motivasjon og begrepet flyt. I flytsonen glemmer barna tid og sted, de lever i en her – og nå situasjon og lever seg fullstendig inn i den aktuelle aktiviteten. Befinner barna seg i flytsonen når det gjelder risikofylt lek vil de kunne oppleve leken som utfordrene og stimulerende, og dette vil igjen føre til god læring og utvikling (Bjørgeren, 2013, s. 308-309).

I et evolusjonsperspektiv kan en tenke seg at det å søke spenning og risiko er en form for tilpasning for å kunne møte eventuelle farer som oppstår når man er barn, men også som ungdommer og voksne. Gjennom å søke utfordringer vil barna kunne tilnærme seg kunnskaper og erfaringer på hva som er trygt og hva som ikke er trygt. Kunnskapene og erfaringene vil også føre til at barna lærer hvordan de kan håndtere ulike situasjoner for å unngå å bli hardt skadet. Et sentralt begrep her blir da risikomestring. Risikomestring kan sammenlignes med ulykkesforebygging. Barn som er fysisk aktive og har lekt mange forskjellige former for risikofylt lek har god motorikk og står bedre rustet til å møte nye risikoer eller utfordringer som oppstår i løpet av deres liv (Sandseter, 2013, s. 56). Forskning viser at barn i stor grad kjenner sin egen kompetanse. De tilpasser seg aktiviteten og finner en passe progresjon i forhold til sin egen motorikk og risikomestring (Readdick og Park 1998; I Lyseklett 2006).

2.2.2 Den risikofylte lekens seks kategorier

Ellen Beate Sandseter (2007) har gjennom sin forskning og undersøkelser kommet fram til seks kategorier som kan beskrive hva risikofylt lek går ut på. Disse kategoriene er;

1. Lek i høyder:

Lek i trær, klatring, hopping fra høyder, henge og slenge i høyder, disse høyt og balansering i høyden. Denne leken innebærer en stor fare for å falle ned å slå eller skade seg.

2. Lek i stor fart:

Sykling, aking, ski, skøyter, rutsjing, løping og rulling ned bakker er eksempler på slik type lek. Denne leken innebærer et element av ukontrollert fart som kan føre til at barna kolliderer med noe eller noen.

3. Lek med redskaper:

Lek med kniv, sag, hammer, tau og øks. Leken med denne redskaperen kan føre til at barna skader seg ved at de er uheldige å kutte, skjære og/eller stikke seg.

4. Lek ved farlige steder:

Ved vann, bål, sjø, stup, myrhull, klippekanter, glatte svaberg og skrenser. Lek ved slike steder inneholder en fare for at barna kan falle ned i, på eller inn i noe. Slik lek foregår stort sett når barnehagen er på tur, men det finnes eksempler på farlige steder i barnehagens uteområde på innsiden av gjerdet også. Dette kan være bratte bakker og bergsider.

5. Kamp – og slosseleker:

Fekting med pinner eller planker, bryting og slossing. I slik lek er det en fare for at barna kan skade seg selv og hverandre.

6. Lek der barn kan gå seg bort:

Barn er opptatt av å utforske omgivelsene sine. Dette kan føre til at de går lengre og lengre unna de voksne fordi de finner noe spennende inne i for eksempel en skog. Slike tokter kan i seg selv også være veldig spennende.

(Sandseter, 2007, s. 249).

2.2.3 Betydningen av risikofylt lek

Det finnes både positive og negative sider med risikofylt lek. De positive sidene har med hvilken innvirkning leken har på barnas utvikling og spesielt da den motoriske utviklingen. Leken gir følelser som glede, spenning, selvtillit, stolthet, moro og et snev av frykt eller grøss. Barna får testet sine grenser og opplever i stor grad å mestre stadig nye oppgaver. Leken gir barna mulighet til å øve på ulike risikoer innenfor trygge omgivelser noe som gjør at konsekvensene kan bli betydelige mindre. Gjennom å være fysisk aktive og stadig søke nye utfordringer i form av lek med risiko, så vil barna kontinuerlig utvikle og øve opp en god motorisk kontroll. I likhet med 1-2 åringen som tar sine første skritt, så kan vi si at å klatre stadig høyere, hoppe ned fra høyere høyder og rutsje både forlengs, baklengs og med hodet først gir nye ferdigheter og en bedre utviklet motorisk kontroll. Gjennom å søke nye kroppslige utfordringer vil barna kunne utvikle og øve opp ulike motoriske egenskaper og ferdigheter som har å gjøre med koordinasjon, muskelstyrke og utholdenhet. Skjellettet vil også bli sterkere gjennom kroppslig utfordrende aktiviteter (Sandseter, 2013, s. 183- 184).

Risikofylt lek kan også være positiv for barns lærdom i forhold til å kunne fungere i det samfunnet de lever i. Barn har godt av å bli utsatt for risikofylte eller vanskelige situasjoner for å kunne takle slike eller lignende situasjoner. Erfaringene tar de i bruk som barn, men også senere i livet. Barna blir på en måte "herdet" gjennom å få prøve seg på ulike utfordringer. Den risikofylte leken gir en helt spesiell kroppslig opplevelse for barna. Spør man barna så beskriver de denne følelsen som et deilig sug i magen (Lyseklett, 2006, s. 30).

De negative sidene er utelukkende mulighetene for at noe kan skje. Barna kan falle og slå seg, de kan kollidere når de løper eller sykler, de kan kutte seg eller skjære seg med kniv, de kan falle ned fra store høyder og de kan skade hverandre. Frykten for at noe skal skje kan gjøre at voksne unngår disse situasjonene. Dette vil kunne ha en svært negativ påvirkning på barns utvikling (Sandseter og Hagen, 2013, s. 400-401).

2.3 Personalets rolle

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2011) er et hefte som gir retningslinjer for hvordan barnehagen bør arbeide. Her står det blant annet at personalet skal tilrettelegge og inspirere barna til å søke fysiske utfordringer, å prøve ut sine kroppslige muligheter og skape betingelser for kroppslig lek uavhengig av kjønn. Dette kan bety at lek med et element av risiko i seg bør være en naturlig del av en barnehagehverdag, og at de voksne bør være flinke til å tilrettelegge for slik type lek innenfor trygge rammer (KD, 2011, s. 42).

Personalet i en barnehage har et ansvar når det gjelder tilrettelegging av ulike aktiviteter som gir gode lærings situasjoner. Aktivitetene bør være slik at de stimulerer barns motoriske utvikling på en god måte. Personalet skal ta hensyn til at ingen barn er like og krever ulike tilrettelegging. Hvert enkelt barn har ulike spenningsbehov og mestringsnivå som trenger stimulering. Det er ingen hemmelighet at lek ute i et utfordrende miljø gir gode muligheter til god stimulering av barns motorikk. Dette betyr at personalet i barnehagen må være flinke til å bruke ressursene man finner i naturen. Gjennom å være bevisst i bruken av naturen, så vil barna få et godt utgangspunkt til å få en god motorikk og mestre ulike utfordringer som kan oppstå. Personalet har en plikt å gjøre seg kjent med omgivelsene, slik at de kan tilby ulike aktiviteter som fremmer barns utvikling. Noen barnehager har ikke tilgang til natur i umiddelbar nærhet, og det kan være ressurskrevende og komme seg til naturomgivelser. Løsningen blir da at personalet er bevisste at barna trenger fysiske utfordringer. Personalet må være flinke til å tilrettelegge for ulike fysiske aktiviteter med de ressursene de har tilgjengelig (Fjørtoft, 2013, s. 192-193).

Rasmussen (1996) hevder at personalets toleranse er lav for kaotisk, bråkete og risikofylt lek. Selv om de fleste voksne er bevisste at barna tiltrekkes av slik lek og at slik lek er utviklende, så er det noen forskjeller mellom menn og kvinner i forhold til hva som tillates. Rønning og Fjerdings (2004) fant i sin undersøkelse at kvinnelige ansatte i mindre grad enn menn tillater lek med et element av risiko i seg. Kvinner foretrekker i mindre grad enn menn risikofylte aktiviteter og spenningsfylte opplevelser. Menn oppsøker i større grad aktiviteter og opplevelser som inneholder et element av risiko og/eller spenning. Det er viktig at de som jobber i barnehagen tenker over og er bevisst på hva det er som avgjør hvilke aktiviteter eller leker barna får holde på med og hvor langt de får lov til å gå. Spørsmålet blir om det tas hensyn til barnas behov eller om det er de voksnes behov og grenser som er avgjørende (Lyseklett 2006). Det er en tendens at mange av de voksne som jobber i natur – eller friluftsbarnhager er menn. Grunnen til dette er at flertallet av menn ser ut til og trives bedre når de får være mer ute i naturen enn i en ordinær barnehage. Menn mener at de får bruke sine fritidsinteresser i løpet av arbeidsdagen i en friluftsbarnhage (Lyseklett, 2013, s. 132-133).

Sandseter (2013) understreker at de voksne i barnehagen ikke må begrense barns risikofylte lek eller uttrykke barnas behov for slik lek. Før eller siden vil de havne i situasjoner der de er nødt til å stole på sin egen risikovurdering. De barna som blir holdt borte fra slik lærerik lek vil

mestre risikofylte situasjoner vesentlig dårligere enn de som får et repertoar av erfaringer innen risikofylte aktiviteter (Sandseter, 2013, s. 58-59).

2.4 Friluftsliv – og naturbarnehage

En Friluftsliv – eller naturbarnehage kjennetegnes ved at barn og voksne er mye ute, de voksne ønsker at barna skal få gode naturopplevelser og lære om naturen og barnehagene ligger i eller i nærheten av natur. I rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til at barna ”opplever glede ved å ferdes i naturen og får grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen” (KD, 2011, s. 45). Dette betyr at disse barnehagene er svært opptatt av fagområdet natur, miljø og teknikk. Det kan være en større utfordring for friluftsliv- eller naturbarnehagene og inkludere de andre fagområdene (Lyseklett, 2013, s. 58).

Det er gjort undersøkelser på hvilken betydning det har for barna å gå i en natur – eller friluftslivbarnehage kontra i en ordinær barnehage. Alle undersøkelsene konkluderer med at lek i naturen er svært gunstig for barns motoriske utvikling. Barn som har tilgang til skog eller andre naturområder utvikler en bedre motorikk enn barn som ikke har mulighet til slike lekeområder. Grunnen til dette er at naturen inviterer til allsidig fysisk – motorisk lek og de varierte omgivelsene stimulerer barns motorikk på en positiv og god måte (Lyseklett 2013). Barn har i naturen stor mulighet til å bryne seg på ulike utfordringer. I Naturen kan man finne utfordringer for alle barn uavhengig av alder, motorisk utvikling, kjønn og interesser. Naturen kan gi barna mange ulike spenningsopplevelser, og er fin i forhold til risikostyring. Risikostyring handler om å oppøve seg en god motorisk kontroll, fysisk styrke, reaksjonsevne og romorienteringsevne (Sandseter, 2013, s. 58). Gjennom å utfordre seg på ulike risikosituasjoner får barna erfaringer som de tar med seg videre til lignende situasjoner eller nye utfordringer som oppstår (Lyseklett, 2006, s. 30).

En av undersøkelsene er det Fjørtoft (2013) som er eier av. Hun har undersøkt om det finnes noen forskjeller på barnas motorikk i forhold til om de går i en barnehage som bruker naturen mye, kontra en barnehage som stort sett benytter seg av uteområdet innenfor gjerdet. Her kom man fram til at lek i naturen fremmer motorisk utvikling i mye større grad enn lek på tradisjonelle lekeplasser. Frost (1992) påstår at de lekeplassene som inneholder tradisjonelt utstyr ikke tilfredsstiller barnas behov for bevegelseslek. Han mener at slike lekeplasser fort blir ensformige med få utfordringer. Teorien om ”affordances” (Gibson 1979) blir naturlig å nevne her. Den handler om hva omgivelsene har å tilby til hvert enkelt individ. Naturen gir uendelig med muligheter. En sti opp en bratt bakke kan by på få utfordringer i fint vær, men i

det øyeblikket det begynner å regne så kan bakken bli glatt og sleip og mer utfordrende for barna (Fjørtoft, 2013, s. 186-188).

Flere studier (Lee 1999, Sandseter 2009a, Waters og Begley 2007; I Sandseter 2013) har vist at lekeplasser som har innslag av natur gir barna økte muligheter til variert lek.

Naturlekeplasser eller lekeplasser i naturområder gir barna store muligheter til mange spenningsfylte og allsidige utfordringer. Personalet i barnehagen bør sørge for at alle barn får tilgang til å leke i ulike miljøer. De ulike miljøene kan være ujevne flater, ulike klatrefordringer, ulike typer redskaper og materiell, rutsjing i ulike bakker, lek ved vann, snø, is og andre naturelementer (Sandseter, 2013, s. 60).

2.5 Sikkerhet i barnehagen

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) vedtok i 1996 en forskrift om sikkerheten ved lekeplassutstyr. Forskriften førte til en stor debatt som fortsatt er aktuell i dag. Internasjonalt, spesielt land som Storbritannia og Australia, er det veldig strengt hva barna får lov til. Hvis et barn for eksempel brekker en arm, så kan de ansatte i barnehagen risikere å bli saksøkt. I Norge har vi generelt en veldig liberal holdning til risiko og spenning i barnas lek. De fleste av oss godtar at det å skade seg er en naturlig del av oppveksten til et barn, og det er ikke like vanlig å saksøke de ansatte i barnehagen. De fleste ønsker at barna skal få leke i varierte og utfordrende miljøer (Sandseter, 2013).

Ved å gjennomføre enkle grep kan man øke sikkerheten uten å begrense barnas lek. Det enkleste er å sørge for at det er nok voksne tilgjengelig i utetiden. Disse bør være tilstede både fysisk og psykisk. Røthle (2005) hevder at de voksne danner et slags bakteppe for barnas lek gjennom å være tilstede. Dette betyr at barn mest sannsynlig vil føle en større trygghet når de har kontakt med en voksen. Denne tryggheten kan føre til at barna i større grad tør å utforske miljøene rundt seg. Personalets mest betydningsfulle rolle i utetiden blir av den grunn å sørge for at de til enhver tid er tilstede der barna er og videre støtter dem i deres utfoldelse (Storli, 2013, s. 348-350).

Ulykkesforebygging er et viktig begrep når det kommer til arbeid med sikkerheten i barnehagen. Gjennom å tilrettelegge og tilpasse aktivitetene vil barna for det første kunne mestre aktivitetene på en positiv måte og for det andre så er det en større sjans for at det passer å gjennomføre aktivitetene ved de valgte plassene. Ulykkesforebygging kan også være å la barna få prøve seg og teste ut sine grenser. I dette ligger det at de voksne bør unngå å hjelpe til for mye. Lar man barna få holde på litt, så vil de etter hvert oppøve seg ferdigheter

som gjør at de mestrer ulike situasjoner. Når barna har samlet en del ferdigheter og fått finpusset på disse ferdighetene, vil det føre til at risikoen for at en ulykke skal skje blir vesentlig mindre. Utfordringen for de voksne blir å finne områder som gir utfordringer på alle nivåer og ikke er for risikofylt for noen. De voksne kan også ta visse forhåndsregler når de vet hva de ulike områdene har å by på. Skal turen være i nærheten ved vann, så kan de voksne for eksempel sjekke om det er mye strøm eller brennmaneter i vannet eller mye vind i området. Ved mye vind kan barna blåse over ende og havne ufrivillig i vannet. Når de voksne vet dette kan de prøve å legge turen til mindre risikofylte områder (Sandseter og Hagen, 2013, s. 405-409).

Kapittel 3 Metode

I dette kapitlet skal jeg beskrive hvordan jeg planlegger å finne svar og hvordan jeg fant svar på problemstillingen min som er ” Hvilke holdninger har de voksne i barnehagen om risikofylt lek? Og tenker førskolelærere det samme som assistenter?”.

3.1 Hva er metode?

En metode er en fremgangsmåte vi benytter oss av når vi skal løse problemer eller tilegne oss nye kunnskaper. Dette betyr at metoden hjelper oss å samle inn den nødvendige dataen eller informasjonen vi trenger for å kunne få svar på vårt spørsmål eller det vi lurer på. Vi skiller gjerne mellom kvantitativ metode og kvalitativ metode. Den kvantitative metoden handler om informasjon som er målbar, ofte i form av tall, og som kan brukes til å regne ut gjennomsnittet eller finne prosent. Kvalitativ metode kan oversettes til å bety kvalitet og benyttes når en ønsker å samle inn holdninger og opplevelser som ikke lar seg beskrive med tall eller måles på andre måter. Metode handler altså om hvordan vi innhenter informasjon, bearbeider den, organiserer den og tolker den. Et lite nøkkelord en kan bruke for metode er nøyaktighet. Nøyaktighet vil si at andre skal kunne få de samme resultatene ved å gjøre det samme som den som forsker (Dalland, 2013, s. 111-112).

3.2 Min metode

Her skal jeg beskrive konkret hvordan jeg gikk fram på min undersøkelse.

3.2.1: Design

For å finne svar på problemstillingen bestemte jeg meg for å lage et kvalitativt intervju og intervjuer både førskolelærere og assistenter. Gjennom intervjuet har jeg lyst til å fange opp det folk tenker og mener om temaet risikofylt lek. Poenget med kvalitativ metode er nettopp å gi rom for at den som blir intervjuet for lov til å si akkurat det en mener uten at det får noen konsekvenser. Gjennom å gjøre det slik vil det kunne komme informasjon eller perspektiver som intervjueren ikke har tenkt på. Siden jeg ikke har så mye erfaring med å intervjuer personer for å finne svar på noe, så fant jeg ut at det ville være lurt å ha en mal jeg skulle følge. Jeg valgte derfor å lage et intervju med ferdiglagde spørsmål. Dette gir de som blir intervjuet mulighet til å prate fritt, men jeg har kontroll over hva de skal svare på og er sikker på at alle svarer på det samme. Jeg har forberedt en rekke spørsmål som jeg har delt opp i ulike kategorier. Kategoriene kommer i en bestemt rekkefølge, slik at jeg sikrer at problemstillingen min blir besvart og jeg får stilt spørsmålene mine med en viss progresjon. (Løkken og Søbstad, 2013, s. 35).

3.2.2: Utvalg

Jeg fant ut at for å kunne sammenligne burde jeg intervjuer minst to av hver. Jeg valgte en førskolelærer og en assistent fra en friluftsbarnehage og tilsvarende i en "ordinær" barnehage. Jeg valgte å dra ut i to barnehager jeg ikke har vært i før og prate med mennesker jeg ikke kjenner. Jeg tenkte at det ville være enklere for meg å være nøytral og mer spennende å se om jeg fant noe interessant. Friluftsbarnehagen er en avdelingsbarnehage med et stort uteområde med skog. I tillegg har de tilgang til både fjære, en badestrand og en park i umiddelbar nærhet. Her intervjuet jeg en mannlig førskolelærer på 37 år og en kvinnelig assistent på 46 år. Barnehage to er en basebarnehage med en småbarnsbasis og en storbarnsbasis. Her har de ikke noe spesielt fokus på friluftsliv, men er som regel på tur en dag i uken. Her intervjuet jeg to menn. Førskolelærer var 34 år, mens assistenten var 27 år. Alle jeg intervjuet jobber med barn mellom 3-6 år.

3.2.3: Apperatur

Jeg bestemte meg for å ha en strukturert intervjuguide (vedlegg 1), men med mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål. På denne måten ville jeg vite akkurat hva jeg skulle spørre om slik at situasjonen ville bli tryggere, og ha mulighet til å stille flere spørsmål hvis jeg følte at jeg trengte det for å få et så utfyllende svar som mulig. Jeg lagde en intervjuguide på 13 spørsmål.

For å få med meg alt som ble sagt under intervjuet valgte jeg å benytte meg av lydopptaker (Roland R -05 Wave/ MP3 Recorder). Ved hjelp av en lydopptaker så vil jeg kunne rette fokuset mitt på den jeg intervjuer istedenfor å konsentrere meg om å skrive stikkord og risikere å glemme viktige punkter. I ettertid kan jeg spille opptaket om igjen flere ganger. På denne måten vil jeg kanskje kunne høre noe nytt hver gang jeg spiller av opptaket, men det viktigste er at jeg får større mulighet til å kunne fange opp det som er vesentlig for problemstillingen min. Etter at intervjuene var gjennomførte så transkriberte jeg dem. Ved å transkribere får du mulighet til og både høre og lese svarene, noe som kan gjøre at man får et mye bedre utgangspunkt for å sammenligne og drøfte funnene sine.

3.2.4: Prosedyre

Før: Etter at jeg hadde kommet fram til problemstillingen min, begynte jeg å lese litteratur som omhandlet temaet mitt. Dette gjorde jeg for å kunne finne gode spørsmål å stille. Etter å ha laget et intervju med 13 spørsmål som jeg følte belyste problemstillingen, fikk den godkjent av veilederne, så ringte jeg rundt i noen barnehager for å høre om de ville bli intervjuet. Jeg fortalte dem hva temaet for intervjuet var og fortalte at den var anonym. Jeg valgte å ringe

siden det ville ta en stund før jeg fikk svar på mail og muligheten er også større for at de unngår å svare. Jeg trengte kun å ringe til tre forskjellige barnehager før jeg hadde alle de fire intervjuene i boks. Jeg valgte å ikke sende intervjuguiden på forhånd, da jeg mente at muligheten for å få flere spontane og mer ærlige svar var større enn om de hadde forberedt svarene på forhånd. Det var holdningene til hver enkelt person jeg var ute etter. Ikke hva flertallet i samfunnet mener.

Under: Jeg var svært fleksibel når det gjaldt intervjusituasjonen, og dette gjorde at vi hadde intervjuet der det passet best for de som ble intervjuet. Dette mener Dalland (2012) er svært viktig for å skape gode forhold rundt intervjuer. I den første barnehagen var det utetid og få voksne på grunn av sykdom. Her ble intervjuene gjennomført ute i mye vind og med barn som kom og forstyrret med jevne mellomrom. Heldigvis hadde jeg en god båndopptaker, slik at det ikke var noe problem å høre hva de hadde sagt i ettertid. De to andre intervjuene ble gjort inne på et lite kontor. Jeg ville unngå å stresse med intervjuene, slik at de som ble intervjuet skulle få en god mulighet til å si det de ville. Motsatt ville jeg unngå å bruke for mye tid, slik at det eventuelt ville bli en belastning at jeg var der. Dette har jeg en formening om at jeg klarte.

Før vi startet selve intervjuet fortalte jeg intervjupersonene hva temaet for bacheloroppgaven min var, slik at de kunne få en begynnende følelse på hva de ville bli spurt om. Jeg fortalte at jeg ville ta opp intervjuet på en båndopptaker, men understreket at det hele var anonymt og bare ville bli hørt av meg. Jeg forklarte også at det var deres mening jeg var ute etter, slik at de skulle tørre å si sine meninger uten å tenke seg om først. Underveis i intervjuet stilte jeg spørsmålene kronologisk fra malen min, men stilte oppfølgingsspørsmål hvis jeg følte at de svarte litt for tynt. Jeg så på personene når de snakket, og nikket eller svarte bekræftende på det de sa under vært spørsmål. Ved å gjøre dette føler jeg at fikk vist min interesse for det de sa til enhver tid.

Etter: Jeg satte meg ned og transkriberte intervjuene med en gang eller innen en dag etter at jeg var ferdig. Jeg ville gjøre det fordi jeg da enda hadde intervjuene ferskt i minnet. Dette gjorde også at det ble enklere å transkribere uten å måtte bruke så alt for mye tid på det. I tillegg skrev jeg transkriberingen på bokmål, slik at det ville bli enklere for meg å tolke svarene i ettertid. Etter transkriberingen begynte jeg så smått å analysere dataene. Først noterte jeg meg likheter og ulikheter under hvert spørsmål. Deretter lagde jeg meg noen kategorier med fargekoder. Kategoriene var et resultat av at jeg delte opp problemstillingen

min i mindre deler. Jeg brukte markeringstusjer for å finne ut hvilken informasjon jeg hadde i hver kategori. Videre startet jeg arbeidet med å sette sammen teksten som skulle inn i bacheloroppgaven.

3.3 Etiske retningslinjer

Når det gjelder forskerens etiske ansvar i kvalitative studier er det særlig tre prinsipper som trekkes fram som viktige for arbeidet (Thagaard, 2002). Disse er:

1. informert samtykke

Informert samtykke handler om at den som skal intervjues skal vite at dette er frivillig og hva som er hensikten med undersøkelsen. Dette gjorde jeg ved å ringe rundt til barnehagene og spørre om de kunne tenke seg å bli intervjuet. En barnehage takket nei på grunn av tidsmangel. I løpet av telefonsamtalen forklarte jeg at jeg skulle skrive en bacheloroppgave og hva temaet mitt var. På denne måten fikk de vite hva de ville begi seg ut på hvis de svarte ja. Jeg fortalte også før intervjuet at jeg ville ta opp intervjuet på en båndopptaker, men understreket at alt var anonymt (Thagaard, 2002, s. 24).

2. konfidensialitet

Konfidensialitet handler om at det er viktig at det som kommer fram i en undersøkelse blir behandlet anonymt, med unntak av når det er gitt samtykke om offentliggjøring. Forskerne må behandle informasjonen på en slik måte at identiteten til de som blir intervjuet blir holdt skjult. Dette har jeg gjort da jeg aldri brukte navn på personer eller barnehager i oppgaven. I transkriberingen min skrev jeg kun alder, kjønn og yrkestittel (Thagaard, 2002, s. 24).

3. konsekvenser

En undersøkelse kan ha både negative og positive konsekvenser for en deltaker. Forskerens hovedoppgave blir å sørge for at en deltaker ikke tar skade av å være med i det aktuelle prosjektet. Jeg tror undersøkelsen min verken hadde noen positive eller negative innvirkninger på dem jeg intervjuet (Thagaard, 2002, s. 26-27).

3.4 Metodekritikk

I enhver undersøkelse er det noe som kan kritiseres. To begreper som er vanlig å begrunne er validitet og reliabilitet.

Validitet handler om undersøkelsens gyldighet eller relevans, altså om de data vi har samlet inn er relevante i forhold til problemstillingen. Larsen (2007) hevder at det kan være enklere å

få høy validitet gjennom kvalitative undersøkelser. I min undersøkelse så hadde jeg bare fire informanter noe som betyr at det blir vanskelig å generalisere. Larsen (2007) sier at å generalisere går ut på å kunne trekke slutninger som gjelder for flere enn det antallet som er med i en undersøkelse. Svarene jeg fikk er et resultat av informantenes kunnskaper, erfaringer og meninger, og trenger ikke å gjelde for flere. Allikevel kan jeg i lys av mine undersøkelser komme med antakelser på hvordan det er (Larsen, 2007, s. 80).

Reliabilitet går ut på om undersøkelsen er nøyaktig eller pålitelig. Det er mange faktorer som spiller inn på om en undersøkelse er pålitelig eller ikke. Hovedpoenget her er at flere forskere skal kunne stille de samme spørsmålene og få de samme svarene. I min undersøkelse skal det i utgangspunktet være mulig å få de samme svarene som jeg fikk ved å stille de samme spørsmålene. Problemet vil være at ved et nytt intervju kan informantene for eksempel ha endret mening og svarer noe helt annet enn ved første intervju. Andre faktorer som spiller inn kan være at informantene misforstår enkelte spørsmål eller ikke svarer sant. Jeg mener at undersøkelsen min har høy validitet når det gjelder verdien på de svarene jeg samlet inn. Et annet poeng med reliabilitet er at informasjonen som samles inn skal behandles på en nøyaktig måte. Dette har jeg en formening om at jeg klarte, da jeg tok opp intervjuene på en båndopptaker og transkriberte dem i etterkant. På de transkriberte dokumentene skrev jeg alder, kjønn og type barnehage. På denne måten fikk jeg en god oversikt over hvem som har sagt hva (Larsen, 2011, s. 80-81).

3.5 Vurdering av metode

Alle intervjuene gikk i utgangspunktet veldig bra, og jeg føler jeg fikk svar på det jeg trengte. Jeg ble litt overrasket da intervjuene varte kun mellom 10 og 15 minutter, men i løpet av disse minuttene kom det mye informasjon jeg kunne benytte meg av. Hadde jeg kjent intervjuobjektene fra før, så ville nok intervjusituasjonene følt mer naturlig og tryggere for meg. Da jeg fikk vite at jeg skulle intervju de voksne i utetiden ble jeg litt nervøs for hvordan lyden kom til å bli på båndopptakeren og om det ville komme mange barn å forstyrre oss underveis. Mange barn kom og lurte på hva vi holdt på med, men det gikk heldigvis ikke utover intervjuet. Etterarbeidet var tidkrevende, men veldig lærerikt. Jeg mener fortsatt at kvalitativ metode var det smarteste valget for denne undersøkelsen, og hadde valgt det igjen ved en lignende anledning.

Kapittel 4 Resultat

4.1 Personalets forståelse av risikofylt lek

Informantene mente at risikofylt lek hovedsakelig er lek der det er en risiko for å slå seg eller at noe kan gå galt. Denne leken foregår gjerne i høyden i form av klatring, på bakken i stor fart (sykling og løping), slosseleker (fekting med pinner) eller ved bratte steder (svaberg). En av informantene var enig i dette, men ville også inkludere et annet punkt. Han mente at risikofylt lek kunne være ” *en lek der andre ting enn barna selv kan skade de. For eksempel lek i trafikkerte omgivelser* ”. Her kan det nevnes at denne barnehagen ligger ved siden av trafikkerte veier.

Alle mente at risikofylt lek er individuelt betinget. Det er forskjellig hva hvert enkelt barn mestrer. De var enige om at for å kunne avgjøre hva et barn mestrer så er det viktig å kjenne vært enkelt barn. En av informantene understreket dette med ” *Jeg kjenner ressursene deres og hva de mestrer og ikke mestrer. Da kan jeg pushe grensene deres på en trygg måte* ”. Videre snakket de om hva barna får ut av slik type lek. Informantene var enige om at risikofylt lek gir mange fordeler. Hovedsakelig mente de at denne typen lek gir god læring. Et eksempel som kom fram var ” *ved å gå på svaberg nede ved sjøen. De kan jo skli og falle ut i vannet, men samtidig så er det en læring å kjenne på underlaget* ”. Alle mente at lek med en viss grad av risiko var bra for barnas motoriske utvikling, fordi den blant annet gir dem mulighet til å lære sine grenser og ikke minst er fylt med mye glede og spenning. Et annet aspekt ved risikofylt lek var at alle mente at det er viktig og ikke overbeskytte barna. De mente at barna må få prøve ut nye ting og finne ut hvor mye de tåler. Den ene informanten begrunnet dette med ” *Jeg tror at barn som ikke får kjent på sine grenser ikke vet hva de skal gjøre hvis de havner i situasjoner der de blir utrygge* ”. Gjennom å lære sine grenser får barna mulighet til å lære hvilke konsekvenser en handling kan føre til. Her kommer også sikkerhet inn. Alle informantene mente at det aldri blir nok voksne, men at det antallet de har i dag er forsvarlig i forhold til sikkerheten rundt barna. Det er ikke antallet som spiller størst rolle, men kvaliteten på de voksne som er her. Det viktigste er tilstedeværende voksne.

Informantene var veldig tydelig på fordelene og viktigheten av å tillate og legge opp til lek med et element av risiko i seg. Ved spørsmålet om hva som er negativt med risikofylt lek svarte alle at det er risikoen for at noe kan skje. Barna kan falle og slå seg. De kan se at andre barn får vondt, som kan føre til at de ikke tør å prøve eller fortsette aktiviteten. De barna som får vondt kan vegre seg for å fortsette eller prøve lignende aktiviteter senere. Alle

informantene var bestemte på at *"litt skrubbsår og sånt må man regne med"* i løpet av en dag i barnehagen.

Alle informantene mente at risikofylt lek er svært viktig for motivasjonen for læring. En av informantene sa det på en veldig fin måte. Han sa det slik: *"På avdelingen her jakter vi på magiske øyeblikk sammen med barna. Mange av de magiske øyeblikkene har et element av risiko i seg. Det er noe med den kroppslige delen av det"*. De fortalte meg at opplevelser som setter i gang følelsene inne i kroppen og sansene betyr mer og er artig. Det er ofte leker med et element av risiko som de husker og tar med seg videre.

Kvinnen jeg intervjuet mener at risikofylt lek er viktig for barns utvikling, men sier på samme tid at hun må kjenne på sine egne grenser i forhold til hva hun kan tillate. Hun mener at hun er litt pinglete; *"Jeg er nok litt mer pysete enn mine medarbeidere. De er tøffere"*. Disse meningene kom fram flere ganger igjennom hele intervjuet. Mennene bar preg av å være litt tøffere og mener selv de tillater ganske mye *"Jeg tillater det meste, så lenge det ikke går utover liv"*.

4.2 Forskjell mellom føreskolelærere og assistenter

Ut fra intervjuene så kan jeg ikke se noen store forskjeller mellom førskolelærere og assistenter. Førskolelærerne hadde litt mer gjennomtenkte svar og begrunnet meningene sine i større grad enn assistentene. På spørsmålet om hva barna får ut av risikofylt lek svarte begge assistentene kort med *"de lærer grensene sine"* og *"de mestrer mer"*, før de kom med konkrete eksempler hentet fra hverdagen. Førskolelærerne svarte mer utfyllende før eksemplene *"De får masse glede. Det er det vi ønsker å gi barna. Gode dager der vi hører at de fryder seg og har det artig"* og *"De får en fin utvikling hvis de får lov til å prøve ut ting selv. Både mestring, selvfølelse og motorisk utvikling"*. Den ene assistenten følte at han kanskje ikke hadde nok kunnskaper rundt dette med risikofylt lek. Både når det gjaldt de positive sidene og de negative. Han lar barna få holde på litt i den tro at det kan komme noe godt ut av det. Tilslutt kan jeg nevne at det var veldig tydelig at førskolelæreren og assistenten som hørte sammen mente stort sett det samme, men at assistenten kunne svare mindre utfyllende. Jeg fant noen flere forskjeller ved å se på ordinære barnehage versus friluft/naturbarnehage.

4.3 "Vanlig" barnehage versus Friluftsnaturbarnehage

Informantene i friluftsnaturbarnehage mente at mulighetene for risikofyllt lek i deres barnehage er veldig gode. Her får barna utfolde seg på sitt nivå. Muligheter som kom fram var egenkomponerte hinderløyper ved hjelp av planker og trestubber, lek på gapahuktak, klatring i trær, aking, utforsking i skogen, heising opp og ned fra et tre og sykling. I tillegg er de ofte på turer i nærmiljøet. I den ordinære barnehagen svarte informantene at det var klatring, sykling, lek i klatrestativ og lek med pinner som gikk igjen. De var opptatte av at det var få muligheter her og lite utfordrende omgivelser innenfor gjerdet. De er som oftest på tur en gang i uka.

Den ene informanten i friluftsnaturbarnehagen mente at mange voksne er litt for opptatte av å se begrensinger istedenfor mulighetene i omgivelsene. Han sa *"Jeg tror at vi som er ute hele tiden har et mer bevisst forholdt til dette enn en del andre barnehager, som jeg tror setter mer begrensninger for risikofyllt lek."* Her er de opptatt av å se mulighetene i aktivitetene istedenfor å stoppe barna under leken. De mener at de barna som får gode muligheter til å utfolde seg kroppslig blir tryggere når de prøver slike aktiviteter. Barn søker naturlig nye utfordringer når de mestrer en aktivitet godt, og de øker vanskelighetsgraden gradvis slik at de får en utvikling. Den andre informanten svarte i samme retning, men spilte mer på at de på friluftsnaturbarnehagen er mer ute og tillater mer enn de avdelingene som er mer inne *"Rattkjelker og sykler stopper vi når småbarna og de andre barna er ute"*, men de tillater det når det bare er deres barn som er ute. De mener at skal man være opptatt av begrensninger, så må man hele tiden finne alle mulige konsekvenser som kan skje i løpet av leken til barna. På den ordinære barnehagen er de mer opptatt av å unngå at barna skal skade seg når det gjelder noen aktiviteter. De har snakket om hvor terskelen skal ligge for alle voksne på barnehagen på personalmøter og basemøter. Dette for å sikre at alle barna kun får lov til det samme hos alle voksne. Informantene svarte at i barnehagen deres så har de en bratt bakke ved siden av sykkelstien. Barna synes det er svært spennende å sykle forbi. Det er en liten mulighet for at barna kan skade seg hvis de mister kontrollen og sykler utenfor stien og ned skråningen. For å unngå dette svarte den ene informanten at *"vi har klare regler på at de ikke får sykle på visse områder for å unngå skader"*.

Jeg spurte hver enkelt om de syntes de voksne i barnehagen har nok kunnskaper og bevissthet rundt risikofyllt lek. I friluftsnaturbarnehagen er de svært opptatt av risikofyllt lek og har vært på kurs. De har også hentet inn ekspertise utenfra til å komme og snakke om risikofyllt lek for hele personalet. Informantene var enige om at det ikke er nok kunnskap og bevissthet i

forhold til risikofylt lek i barnehagen deres ”*Nei, du får jo aldri nok kunnskap, så gjerne mer kurs*”. Ingen av informantene i den ordinære barnehagen har vært på kurs og de mente at erfaring er like viktig som kunnskap. De mener at så lenge man er reflektert og vurderer risikoen i enhver situasjon, så har man kommet langt. Førskolelæreren fortalte at ”*jeg tror ikke et kurs eller opplæring i risikofylt lek nødvendigvis vil gjøre de voksne mer kapabel*”. Dette begrunner han med at det ikke hjelper å kunne masse, hvis man for eksempel ikke vet hvordan man skal håndtere kunnskapen på best mulige måte.

Kapittel 5 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte betydningen av funnene mine med aktuell teori fra teorikapittelet. Jeg skal inkludere mine tanker rundt de ulike områdene i problemstillingen min.

5.1 Personalets forståelse av begrepet risikofyllt lek

Informantene definerte begrepet risikofyllt lek som en lek der det er en risiko for at barna kan slå seg eller at noe kan gå galt. De nevnte at slik lek gjerne foregår i høyden (klatring), i stor fart (aking, løping og sykling), slosseleker (fekting med pinner), ved bratte steder (svaberg ved sjøen) og ved eller i farlige omgivelser (trafikkerte omgivelser). Her ser vi at de er inne på mye av det Sandseter (2007) har funnet ut i sine undersøkelser. Hun legger til at denne formen for lek foregår utendørs og utspiller seg i barnas frie lek. Ingen av informantene sa ordrett at denne leken forgår ute, men gjennom eksemplene de kom med var det tydelig at det var det de mente. Informantene kom med eksempler fra fem av de seks kategoriene som Sandseter (ibid.) har utformet. Den sjette kategorien er lek med farlige redskaper (kniv, sag og øks). Dette trenger ikke å bety at barna skjermes fra slike aktiviteter. Noe av grunnen til at det ikke kom noen eksempler fra denne kategorien kan være fordi jeg ikke stilte noen konkrete spørsmål om dette i intervjuene. Det kan også hende at personalet ikke ser på slik aktivitet som risikofyllt eller er av den oppfatning at det er for farlig.

I en barnehage jobber det både førskolelærere og assistenter. Uavhengig av bakgrunn skal de samarbeide om å få til en best mulig barnehagehverdag for hvert enkelt barn. I løpet av denne dagen skal barna få gode muligheter til lek, utvikling og læring. Det betyr at førskolelærere og assistenter må være bevisst sin rolle som forbilder for barna. Jeg fant ingen store forskjeller mellom førskolelærere og assistenter, men det var tydelig at førskolelærerne hadde litt mer gjennomtenkte og utdypende svar enn assistentene. Grunnen til dette kan være at førskolelærere har tre eller flere års utdanningsbakgrunn og /eller at de ofte svarer på slike spørsmål som jeg stilte. Assistentene trenger ikke nødvendigvis å ha en barnerelatert utdanning noe som gjør at de kan ha mindre kunnskap om barn og barns utvikling enn førskolelærere. Jeg mener det viktigste i en barnehage blir at personalet er samkjørte på de arbeidsplassene de arbeider på, slik at barn får lov til det samme hos alle voksne. Førskolelærere bør være flinke til å overføre den kunnskapen de har til sine assistenter, slik at barna ikke blir skadelidende av den grunn. Barn må få holde på med de aktivitetene eller lekene som gir mye stimulering, og jeg tror at disse ofte inneholder et element av risiko i seg.

5.2 Hvilken betydning har den risikofylte leken?

Alle informantene mente at en viss grad av risiko i leken eller aktivitetene kan ha en positiv innvirkning på barns utvikling, og da spesielt den motoriske utviklingen. Dette stemmer overens med det Sandseter (2013) har kommet fram til. Hun understreker at lek som inneholder et element av risiko gir viktige følelser som glede, spenning, selvtillit, stolthet, moro og et snev av frykt eller grøss. Barna får utviklet og øvd opp motoriske egenskaper som koordinasjon, muskelstyrke og utholdenhet. I tillegg vil skjellettet også bli sterkere. Jeg har hørt fra lærere at barn som har fått utfolde seg i varierte områder har ved skolestart en sterkere kropp og de har kommet litt lengre motorisk enn barn som er i lite bevegelse.

Informantene mener at gjennom å tillate risikofylte aktiviteter får barna kjenne på og lære sine grenser. Gjennom å lære sine grenser får barna mulighet til å lære hvilke konsekvenser en handling kan føre til. Jeg er av den oppfatning av at barn som får mye kroppslige utfordringer oppøver enn god motorisk kontroll, noe som fører til at de skader seg sjeldnere. Jeg mener at det er en sammenheng mellom de barna som ikke har så god kontroll over kroppen sin og de som fort kan miste kontrollen i en spenningsfylt lek. Informantene mener også at risikofylt lek er bra for barns erfaring i forhold til ulike underlag i naturen, men også andre steder.

Risikofylt lek gir barna mulighet til å lære seg ulike tilpasningsteknikker som de kan benytte seg av når de møter eventuelle farer. Når barna søker nye utfordringer erfarer de hva som er trygt å gjøre og omvendt. Barn som har samlet seg et repertoar av erfaringer vil kunne håndtere mange ulike situasjoner uten å bli skadd. Informantene ser ut til å forstå at ved å tillate risikofylte aktiviteter så får barna rikelige muligheter til å samle seg mange erfaringer. Siden jeg intervjuet voksne i en friluftsbarnehage og en ordinær barnehage, så kan jeg se tendensen av at de i friluftsbarnehagen var litt mer bevisste når det gjelder å tillate ulike former for risikofylt lek. (Sandseter, 2013, s. 56)

5.3 Hva får barna lov til når det gjelder risikofylte aktiviteter?

Informantene mente at det er svært individuelt hva barna mester, og dette fører til at de voksne tillater ulike former for risikofylt lek. De mener det er svært viktig å kjenne vært enkelt barn for å vite hva de mestrer. Når de kjenner ressursene til barna, så kan de "pushe" grensene deres på en trygg måte. Sandseter (2013) hevder også at dette er svært viktig. Hun sier at ingen barn er helt like. Hvert enkelt barn har ulike spenningsbehov og mestringsnivå som trenger stimulering. Dette kan bety at dette personalet har et positivt forhold til aktiviteter med et element av risiko i seg, og de ser viktigheten av å la barna få nye utfordringer som passer i forhold til hvert enkelt barns mestringsnivå (Sandseter, 2013, s. 61).

Nyløkken (2013) kom i sin undersøkelse fram til at personalet prøver og avvente situasjoner, slik at de unngår å stoppe leken for tidlig. Dette stemmer med mine funn til en viss grad. Ut i fra det informantene svarte fikk jeg inntrykk av at de voksne i den ordinære barnehagen er opptatt av å prøve å unngå noen situasjoner. Dette på grunn av at det er en risiko for at noe kan skje. Den andre barnehagen var mer opptatt av at de barna som får testet sine grenser og prøvd ulike aktiviteter, blir tryggere i utførelsen av de nye eller gamle aktivitetene. Forskning går inn på disse tankene og hevder at barn i stor grad kjenner sin kompetanse. Dette gjør at de ikke uten videre hopper ned fra den høyeste steinen i barnehagen. De tilpasser seg aktiviteten og finner en passende progresjon i forhold til sin egen motorikk og risikostreng (Readdick og Park 1998; I Lyseklett 2006). Får barna muligheten til å søke nye utfordringer som ligger litt over grensen på hva de mestrer og på samme tid innenfor det de potensielt mestrer, så vil det kunne føre til at barna får lyst til å gjennomføre aktiviteten eller leken fordi de er indremotiverte. Dette gjør i følge Csikszentmihalyis modell (1975) at de havner i flytsonen. I flytsonen glemmer barna tid og steder, de lever i en her-og-nå-situasjon og lever seg fullstendig inn i leken. Befinner barna seg i flytsonen, midt i mellom angst og kjedsomhet, så vil leken kunne være svært stimulerende. Lek som er spennende setter i gang ulike følelser i kroppen, sansene arbeider på høygir og den kan være svært morsom. Jeg mener at man må prøve å unngå å begrense lek som er fylt med spenning. Jeg tror barn som får mange ulike utfordringer motorisk får bedre kontroll over kroppen sin og vil mer sjeldent skade seg enn barn som blir overbeskyttet. Det at alle informantene svarte at motivasjon er viktig for læring kan bety at de er flinke til å la barna få prøve ut nye utfordrende ting, selv om det er en fare for at barna kan slå seg. (Bjørger, 2013, s. 308-309)

Alle informantene var enige om at det var svært viktig å unngå og overbeskytte barna. Jeg tror det er viktig at de voksne i barnehagen er bevisste om at kroppslig utfordrende lek er viktig for barn, og at de må legge til rette for slik lek i barnehagehverdagen. Gjennom å tilrettelegge vil leken kunne foregå innenfor trygge rammer og barna får muligheter til å prøve ut sine grenser uten at det blir for farlig. Lyseklett (2006) sier at barna blir herdet gjennom å få prøve seg på ulike utfordringer. Den risikofylte leken gir en helt spesiell kroppslig opplevelse for barna. Spør man barna så beskriver de denne følelsen som et deilig sug i magen. (Lyseklett, 2006, s. 30)

Rønning og Fjerdingen (2004) fant i sin undersøkelse at kvinnelige ansatte i mindre grad enn menn tillater lek med et element av risiko i seg. Jeg fikk inntrykk av at dette stemmer til en viss grad i min undersøkelse. Den kvinnelige informanten var opptatt av at hun kanskje var

litt pinglete på hva hun ga barna lov til i motsetning til sine mannlige kolleger. De tre mennene hadde en oppfatning om at de tillater ganske mye før de stopper leken eller kommer med nye innspill til hvordan leken kan utspille seg videre. På grunn av at jeg intervjuet tre menn og en kvinne kan jeg ikke trekke noen konklusjoner og konstantere at slik er det. Hvis jeg legger til min egen erfaring så stemmer dette ganske bra. Jeg har observert at menn i større grad enn kvinner tillater slik lek, og de gjennomfører oftere risikofylte aktiviteter eller leker i et samspill med barna. De aker for eksempel med hodet først sammen med barna. Jeg tror at kvinner tenker mer igjennom hva som kan skje, mens menn lever mer i nuet. En av de mannlige informantene sa det slik: ”Jeg tillater det meste, så lenge det ikke går utover liv”. Dette standpunktet synes jeg viser hvilke holdninger som mennene jeg intervjuet i hovedtrekk hadde eller mente selv de hadde. (Lyseklett, 2013, s. 132-133).

5.4 Friluftsbarnehage kontra en ordinær barnehage

Hva barna har tilgang til har betydning for hvilke utfordringer de har mulighet til å bryne seg på. I friluftsbarnehagen mente de at de mange muligheter og det er bare fantasien som kan stoppe barna. Barnehagen er også mye på tur, slik at barna får utforske andre områder enn innenfor gjerdet i barnehagen. Den ordinære barnehagen mente de hadde få muligheter. Spesielt skulle de gjerne hatt flere trær å klatre i. Barn som har tilgang til skog eller andre naturområder utvikler en bedre motorikk enn barn som ikke har mulighet til slike lekeområder. Grunnen til dette er at naturen inviterer til fysisk – motorisk lek og de varierte omgivelsene stimulerer barns motorikk på en positivt og god måte (Lyseklett 2013). Jeg husker selv fra barndommen at det var svært morsomt å leke ute i naturen. Uansett om det var den samme skogen jeg og nabobarna lekte i, så var det aldri helt likt. Skogen endret seg naturlig mellom årstidene, men også fra uke til uke. Det er dette det handler om. Barn som går i barnehagen fra de er 1- 5 år og bruker store deler av frileken innenfor gjerdet vil kanskje gå tom for muligheter, fordi det meste allerede er prøvd ut. Det er på grunn av dette jeg mener det er svært viktig at barnehagene kommer seg ofte ut på tur, slik at barna får et hav av ulike utfordringer. Jeg vet at det kan være svært spennende og utforske nye områder, og naturen har alltid noe nytt å vise frem. Ved å komme seg ut i naturen kan alle barn få nye opplevelser og utfordringer uavhengig av utviklingsnivå og interesser. (Lyseklett, 2006, s. 30)

Kunnskap mener jeg er alfa omega når en arbeider i en barnehage. Jeg mener personalet må ha et ønske og hele tiden tilegne seg ny kunnskap. Man blir aldri helt utlært. Informantene jeg intervjuet hadde litt ulike syn på om det var nok kunnskap og bevissthet rundt temaet risikofylt lek. De i friluftsbarnehagen mente at de hadde mye kunnskap om risikofylt lek,

men ikke nok. De har vært på kurs og har hatt inn eksterne personer. I den ordinære barnehagen mente de erfaring er like viktig som kunnskap, og har aldri hatt noen kurs om temaet. Hvorfor er det så stor forskjell mellom barnehagene? Jeg tror forskjellen stammer fra hvilke holdninger de voksne i utgangspunktet har til risikofylt lek. De i den ordinære barnehagen snakket om viktigheten av å la barna holde på litt, men var klare på at de unngår noen situasjoner for å unngå skade. Jeg mener at man ikke skal unngå situasjoner der det er en fare for å skade seg. Jeg mener det er vesentlig viktigere å legge til rette for at aktivitetene og lekene kan skje innenfor trygge rammer. Da tror jeg at man unngår å stjele de verdifulle utviklingssituasjonene fra barna. Jeg mener at de voksne ikke trenger å følge ordtaket ”bedre føre var enn etter snar”, fordi barna har godt av å oppleve litt vanskelige situasjoner. Jeg kan begrunne mine tanker ved hjelp av teori. Gjennom risikofylt lek får barna testet sine grenser, de får øvd på ulike risikoer og kan lære seg å takle vanskelige situasjoner (Sandseter, 2013). Jeg tror riktig kunnskap vil føre til at de voksne i barnehagen tillater flere risikofylte aktiviteter eller leker, og sørge for en forståelse for hvilke gevinster risikofylt lek kan gi barna.

5.5 Sikkerhet i barnehagen

I Norge har vi generelt en veldig liberal holdning til risiko og spenning i barnas lek. De fleste av oss godtar at det å skade seg er en naturlig del av oppveksten til et barn, og det er ikke like vanlig å saksøke de ansatte i barnehagen. De fleste ønsker at barna skal få leke i varierte og utfordrende miljøer (Sandseter, 2013). Dette fikk jeg også inntrykk av i min undersøkelse. Informantene mente at barna måtte få lov til å leke risikofylte leker, og at det var viktig å ta de med til varierte omgivelser. De fortalte at opplevelser som setter i gang følelsene inne i kroppen betyr mer og er artig for barna. Det er ofte leker med et element av risiko i seg som de husker og tar med seg videre. Leker og aktiviteter med en viss risiko er spennende, skummelt og artig på samme tid. Selv om de mener at de er opptatt av at barna skal få leke risikofylte leker, så trenger ikke dette å stemme i praksis. Det er mye enklere å si hva som er riktig enn å gjennomføre det. Dette erfarer jeg selv også. Jeg mener risikofylt lek er svært viktig for barns motoriske utvikling, men merker at jeg synes det er litt skummelt å la barna få holde på når jeg ikke vet hva utfallet kan bli. Jeg tror grunnen til dette er det store ansvaret som ligger i dine hender. Løsningen på dette tror jeg er at personalet i barnehagen jevnlig diskuterer fordeler og ulemper med risikofylt lek, slik at alle kan være trygge på hva som er greit og trygt å tillate.

Röthle (2005) hevder at de voksne danner et slags bakteppe for barnas lek gjennom å være tilstede. Dette betyr at de voksne har en viktig rolle når det gjelder sikkerheten til barna. Å være tilstedeværende handler ikke bare om å være ute sammen med barna. Det handler også om å delta i det barna interesserer seg for, ha oversikt over hvor hvert enkelt barn befinner seg og vite at det de gjør ikke er for farlig. Antallet voksne som er tilgjengelige spiller en stor rolle, og ofte er det slik at pausene avvikles i utetiden. Dette får konsekvenser for hvor mange voksne som befinner seg ute til enhver tid og jeg tror det fort blir slik at man bare fokuserer på å ha oversikt over hvor barna er. Sykdomsfravær og mangel på vikarer spiller også inn som faktorer på få voksne i barnehagen. Informantene mente at det aldri blir nok voksne, men at det antallet de har i dag er forsvarlig i forhold til sikkerheten rundt barna. De poengterte at det i bunn og grunn er kvaliteten på de voksne som er viktigst, og ikke antallet. Jeg tror at det blir enklere å være tilstedeværende voksne hvis en tør å la barna få utforske litt på egenhånd. De voksne trenger ikke å ha hundre prosent oversikt hele tiden. Det holder å få en oversikt med jevne mellomrom. Klarer man dette tror jeg det blir enklere å være en tilstedeværende voksen for hvert enkelt barn i løpet av utetiden. (Storli, 2013, s. 348)

Informantene mente at barna må få holde på litt for å lære og kjenne sine grenser. Dette for at barna skal vite hva som kan skje hvis de gjennomfører en handling. De snakket om at det er viktig og unngå å hjelpe barna for mye. Barna må få mulighet til å prøve helt til de får det til. Her mener jeg begrepet ”*støttende stillas eller stillasbygger*” passer inn. Dette begrepet var det en praksislærer som forklarte meg under barnehagepraksisen i første klasse. Å være stillasbygger handler om å hjelpe barna å mestre ulike gjøremål, leker eller aktiviteter i hverdagen. Stillasbygging handler om at de voksne viser barna hvordan gjøremålet/leken/aktiviteten skal gjennomføres før barna får mulighet til å prøve selv. Når barna har øvd så mye at det mestrer utfordringen, så kan de voksne ta ned det støttende stillaset og forberede seg på å bygge et nytt når barna møter nye utfordringer. Å være stillasbygger handler mye om tilrettelegging. Sandseter og Hagen (2013) skriver om at gjennom å unngå å hjelpe barna for mye og la dem holde på litt, så vil det kunne bidra til å forebygge ulykker. Gjennom å benytte seg av stillaset tror jeg barna vil få mulighet til å lære og kjenne sine egne grenser uten at de voksne påvirker de for mye. Det at informantene delte disse tankene kan bety at de er bevisste på at det er viktig at barna får holde på litt før de blir stoppet. De voksne bør kun sørge for at det ikke oppstår for farlige situasjoner for barna. (Sandseter og Hagen, 2013, s. 405)

Kapittel 6 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg temaet risikofylt lek. Jeg var interessert i å finne ut mer om hvilke holdninger de voksne i barnehagen hadde til risikofylte leker, og om det var noen forskjell mellom hva førskolelærerne og assistentene tenkte om slik lek. Ut i fra de fire intervjuene jeg gjennomførte fikk jeg inntrykk av at de voksne har en positiv holdning i forhold til å la barna leke risikofylte leker. De snakket om at risikofylte leker har en god innvirkning på barnas læring og utvikling. Det var delte meninger om barnehagene hadde nok å tilby av utfordrende aktiviteter eller utstyr. Informantene i friluftsbarnehagen mente at de hadde mange muligheter og at det bare er fantasien som begrenser. Informantene i den ordinære barnehagen mente at de hadde litt for få utfordringer og skulle gjerne hatt for eksempel flere trær.

Det er et stort sikkerhetsfokus i samfunnet i dag, og Norge er et av de landene som fortsatt har en ganske liberal holdning til slik type lek. Informantene mente at det skal mye til før de stopper barna, så lenge det ikke går utover liv. De poengterte at det viktigste er å kjenne hvert enkelt barn for å vite hva de skal tillate, da det er stor forskjell på utviklingsnivået til barna.

Før jeg startet arbeidet med å undersøke i forhold bacheloroppgaven min, så tenkte jeg at holdningene til de voksne i barnehagen var veldig ulike. Jeg tenkte at det var store forskjeller på hva som ble tillatt og ikke. Undersøkelsen min viste at det var stort sett de samme holdningene når førskolelærerne og assistentene jobbet på samme barnehage. Informantene i friluftsbarnehagen ga inntrykk av å være mer bevisste rundt temaet risikofylt lek, da de har vært på kurs og hatt eksterne personer på besøk. Jeg ble allikevel overrasket over at alle var så positive i forhold til risikofylt lek. Jeg hadde sett for meg at flertallet ville synes at slik lek er for risikabelt å tillate.

Etter å ha gjennomført denne undersøkelsen, så hadde det vært interessant og forsket videre på om det er noen forskjeller på hva som tillates i forhold til hvor barnehagen er plassert. Er personalet i bybarnehager mer forsiktige enn på bygda? Eller er det kun kvalitetene på de voksne som avgjør? Det hadde også vært interessant og forsket litt på hva foreldrenes holdning til slik type lek er, og om dette er med på å påvirke hvor de søker barnehageplass. Det kunne også vært lærerikt og sett på hva personalet og barnehagen gjør i etterkant av en situasjon der et barn skader seg alvorlig.

Kapittel 7 Referanseliste

- Bjørgen, K. (2013). Praktisk planlegging og tilrettelegging av bevegelseslek i barnehagen. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T.L., & Moser, T. (red.)(2013). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fjørtoft, I. (2013). Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T.L., & Moser, T. (red.)(2013). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.
- Johansson, E. & Samuelsson, I. P. (2009). *Å lære er nesten som å leke. Lek og læring i barnehage og skole*. Bergen: fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2011) *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: kunnskapsdepartementet.
- Larsen, A. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lillemyr, O.F. (2011). *Lek på alvor. Førskolebarn og lek - en spennende utfordring*. (3. utgave). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysklett, O. B. (Red.). (2006). *Temahefte om natur og miljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lyseklett, O. B. (2013). *Ute hele uka. Natur og friluftsbarnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G. og Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Olofsson, B. K. (1993): "hva er lek?", I: I lekens verden. Oslo: pedagogiske forum. I *kompendiet; Lek og barndom* (2011). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Sandseter, E. B. H. (2007). Barns risikofylte lek i barnehagen – en pilotstudie. I T. M. Guldal (red.) *FoU i praksis 2006: rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning: Trondheim, 24. og 25. april 2006 (ss. 237-251)*. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag

Sandseter, E. B. H (2013). Det opplevelses – og spenningsøkende barnet. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T.L., & Moser, T. (red.)(2013). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.

Sandseter, E.B. H (2013). Når det kile i magen, må æ bare flir og hyll!: betydningen av barns risikofylte lek. I Ø. Kvello (red.) *Barn i utvikling*. (ss. 178- 194). Oslo: Gyldendal akademiske forlag.

Sandseter, E.B.H., & Hagen, T.L. (2013). Sikkerhet ved bevegelseslek i barnehagen. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T.L., & Moser, T. (red.)(2013). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.

Sandseter, E.B.H (2013, 22.november). *Aktive barn i et sikkerhetshysterisk samfunn*. Lastet ned fra <http://www.idrett.no/tema/barneidrett/Documents/Aktive%20barn%20i%20et%20sikkerhetshysterisk%20samfunn.pdf>

Storli, R. (2013). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I Sandseter, E. B. H., Hagen, T.L., & Moser, T. (red.)(2013). *Kroppslighet i barnehagen – pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.

Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg 1 Intervjuguide

Intervjuobjektets generelle oppfatning om tema

1. Hva mener du risikofylt lek er?
2. Hva tiltater du av risikofylt lek i barnehagen?

Generelt om barn og risiko

3. Hva får barna ut av risikofylt lek?
4. Hva er negativt med risikofylt lek?

Barn og risiko i denne barnehagen

5. Hvilke muligheter har barna for risikofylt lek i denne barnehagen?
6. Får barna større mulighet til å leke risikofylte leker på tur?
7. Hvis et barn klatrer i et tre og befinner seg nå høyt oppe, slik at faren for å slå seg ved fall er stor. Hva gjør du? Hvordan reagerer du?
8. Har du noen eksempel på risikofylt lek som går igjen?

Voksnes forhold til risiko i denne barnehagen – Hvordan gjør de det i denne barnehagen?

9. Opplever du at noen av de voksne har større terskel enn andre på hva som er tillatt?
10. Synes du det er nok voksne sammen med barna i utetiden?
11. Har du vært på noen kurs som har handlet om dette temaet?
12. Synes du de voksne har nok kunnskaper og bevissthet rundt risikofylt lek?

Avslutning

13. Har du noe annet du ønsker å tilføye?